

OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTÓW PLANÓW, PROGRAMÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ JAKO NARZĘDZIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój stanowi współczesną filozofię rozwoju cywilizacyjnego, który jest dopuszczalny ekologicznie, uzasadniony ekonomicznie i pożądany społecznie. Upowszechniła się ona w ostatnich 30 latach prawie we wszystkich krajach. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej określiła ją jako podstawowy kierunek rozwoju. W ustawie Prawo ochrony środowiska (DzU z 2001 r. Nr 62, poz. 627) zdefiniowany on został jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Zasady zrównoważonego rozwoju w praktyce wdrażane są na wiele sposobów: od prawodawstwa, przez instrumenty ekonomiczne, zintegrowanie wymogów w działalności administracji publicznej, aż po edukację. W działaniach tych stawia się pytanie, czy skutki środowiskowe mieszczą się w ograniczeniach zrównoważonego rozwoju.

Podstawowym narzędziem weryfikacji zamierzeń organów administracji publicznej dotyczących problematyki projektów polityk, planów, programów i przedsięwzięć pod kątem spełnienia wymogów zrównoważonego rozwoju jest postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ).

W Polsce, w Unii Europejskiej i w innych krajach ocena oddziaływania na środowisko jest instrumentem proceduralnym. Jej celem jest podniesienie rangi procesów decyzyjnych tak, aby względy ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju były rozważane na równych prawach z innymi. Miernikiem skuteczności oceny jest stwierdzenie, że na każdym etapie procesu decyzyjnego organ administracji względy ochrony środowiska wszechstronnie i rzetelnie rozważył. W innym przypadku podjęta decyzja administracyjna jest nieważna. Prawidłowe postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko jest warunkiem niezbędnym dla rzeczywistej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Istniejące procedury prawne oraz meto-

dologii właściwie wykorzystane zapewniają możliwość prawidłowego funkcjonowania systemu ocen oddziaływań na środowisko.

2. Cel i podstawy prawne ocen oddziaływania na środowisko

W prawodawstwie polskim pojęcie „oceny oddziaływania na środowisko” (OOŚ) oznacza zarówno ocenę oddziaływania na środowisko polityk, planów i programów, jak i ocenę oddziaływania na środowisko przedsięwzięć. Celem oceny oddziaływania na środowisko jest dostarczenie organom podejmującym rozstrzygnięcie w danej sprawie, organom uzgadniającym oraz pozostałym podmiotom uczestniczącym w procesie decyzyjnym, w tym zwłaszcza społeczeństwu, niezbędnych informacji o środowiskowych skutkach projektów polityk, planów, programów i przedsięwzięć. Wymóg jej przeprowadzenia jest niezbędnym, ale nie jedynym elementem procesu decyzyjnego. Ustalenia ocen oddziaływania na środowisko muszą być wzięte pod uwagę. Organ podejmujący decyzję musi rozważyć je na równi z zagadnieniami społecznymi i ekonomicznymi. Decyzja jest nieważna, jeżeli została podjęta z naruszeniem wymagań dotyczących oceny.

System ocen oddziaływania na środowisko obejmuje: ogół obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ), procesy i procedury OOŚ, metody OOŚ oraz istniejący układ organizacyjno-instytucjonalny. Dokument sporządzany w toku procedury oceny polityki, planu lub programu określa się mianem prognozy oddziaływania na środowisko, a w toku procedury oceny przedsięwzięcia – raportem o oddziaływaniu na środowisko.

Podstawowym źródłem prawa ocen oddziaływania na środowisko jest ustawa Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r. (DzU Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami). Prawidłowe przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko wymaga zastosowania przepisów innych ustaw, między innymi:

- Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (DzU Nr 80, poz. 717),
- Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (jednolity tekst: DzU z 2000 r. Nr 106, poz. 1126 z późniejszymi zmianami),
- Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (DzU Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami),
- Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (DzU Nr 92, poz. 880 z późniejszymi zmianami).

Ponadto, w ocenach oddziaływania na środowisko stosowane są ogólne procedury administracyjne, określone w Kodeksie postępowania administracyjnego (jednolity tekst: DzU z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późniejszymi zmianami).

Polskie przepisy o ocenach oddziaływania na środowisko stanowią realizację dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących ocen planów i programów – 2001/42/EC

i ocen przedsięwzięć – 85/337/EEC i 97/11/WE. Uwzględniają one także Konwencje EKG ONZ: o ocenach w kontekście transgranicznym – tzw. Konwencja z Espoo; o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska – tzw. Konwencja z Aarhus.

3. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko polityk, planów i programów

Regulację prawną ocen oddziaływania na środowisko polityk, planów i programów zawiera dział VI, rozdział 1 (art. 40–45) ustawy Prawo ochrony środowiska (POŚ). Przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymagają:

- 1) projekt koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, projekty planów zagospodarowania przestrzennego oraz projekty strategii rozwoju regionalnego;
- 2) projekty polityk, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowane przez organy administracji, ustalające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć;
- 3) projekty polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w punkcie 2, które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony, jeżeli ich realizacja może znacząco oddziaływać na ten obszar.

Obowiązek oceny oddziaływania na środowisko dotyczy dokumentów przygotowywanych przez wszystkie szczeble administracji. Należy je przeprowadzać także dla różnego rodzaju strategii opracowywanych na podstawie wewnętrznych ustaleń organów administracji. Przeprowadzenie postępowania wymagane jest również w przypadku wprowadzenia zmian do przyjętych wyżej dokumentów. Organ administracji opracowujący projekty polityk, planów lub programów, lub wprowadzający do nich zmiany może, w porozumieniu z odpowiednimi organami, odstąpić od przeprowadzenia postępowania, jeżeli uzna, że realizacja postanowień tych dokumentów nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

Ustawa Prawo ochrony środowiska wprowadza odmienną procedurę prawną w odniesieniu do przeprowadzenia postępowania w sprawie ocen oddziaływania na środowisko odnośnie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wszystkich innych dokumentów strategicznych.

W postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektów strategicznych, z wyjątkiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Prawo ochrony środowiska nakłada obowiązek spełnienia następujących wymagań:

- ustalenie, w porozumieniu z właściwymi organami, czy dany dokument wymaga oceny,
- ustalenie, w porozumieniu z właściwym organem, zakresu prognozy,
- wykonanie prognozy,
- poddanie projektu dokumentu, wraz z prognozą, procedurze udziału społeczeństwa oraz opinii właściwego organu,
- rozpatrzenie uwag i wniosków społeczeństwa, ustaleń prognozy oraz opinii właściwego organu,
- przyjęcie dokumentu uwzględniającego ustalenia prognozy oraz rezultaty uwag, wniosków i opinii,
- podanie do publicznej wiadomości ostatecznego dokumentu.

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządza organ administracji opracowujący projekt dokumentu strategicznego lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu. Musi ona mieć strukturę treści ustaloną w art. 41, ust. 2 ustawy POŚ. Jej zakres i szczegółowość uzgadniane są dodatkowo przez organ, o którym mowa w art. 41, ust. 1 i art. 45 ustawy POŚ. W przypadku, gdy z przeprowadzonej prognozy wynika, że realizacja analizowanego dokumentu będzie miała negatywny wpływ na obszar Natura 2000, w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko stosowany jest tryb działania przewidziany w art. 34 i 35 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Dla projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko jest obligatoryjne. Zakres prognozy oddziaływania na środowisko musi spełniać jednocześnie wymagania:

- art. 41 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska,
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 listopada 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (DzU Nr 197, poz. 1667). Nie podlega on uzgodnieniu.

Następnie projekt miejscowego planu wraz z wykonaną prognozą przedstawiany jest do publicznego wglądu. Zarząd gminy przyjmuje protesty i zarzuty oraz rozpatruje je. Wprowadza do projektu planu ewentualne korekty i uzupełnienia. Rada gminy przygotowuje i uchwała projekt, a następnie przedstawia go do uzgodnienia wojewodzie. Ostateczny dokument podany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

4. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko prowadzone na etapie sporządzania projektu polityki, planu i programu kontynuowane jest na etapie przygotowania przedsięwzięcia do realizacji w procesie inwestycyjnym. Oceny stra-

tegitczne są bardziej ogólne i dotyczą określonych obszarów lub sektorów gospodarki. Ocena w analizowanych dokumentach wykonywana jest głównie w aspekcie możliwości pełnienia przez nie określonych funkcji przyrodniczo-społeczno-gospodarczych. Dla przedsięwzięć sposób przeprowadzenia oceny, szczegółowość jej analizy i zakres tematyczny jest odmienny. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko reguluje dział VI, rozdz. 2 (art. 46–57) ustawy Prawo ochrony środowiska.

Miejsce oceny oddziaływania na środowisko w przygotowaniu procesu inwestycyjnego typowych zamierzeń budowlanych

Dokumentem wyjściowym w przygotowaniu procesu inwestycyjnego jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Przeznaczenie terenu pod zamierzenie inwestycyjne, sposób jego zagospodarowania i zabudowy muszą być zgodne z planem zagospodarowania przestrzennego – ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wymagana jest decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym:

- lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji określa się w drodze decyzji o warunkach zabudowy.

Kolejnym etapem przygotowania procesu inwestycyjnego jest wymóg wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach – zgody na realizację przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko oraz przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000. Nie jest ona uzależniona od decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. W ramach postępowania zmierzającego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na środowisko (art. 46 ustawy POŚ). Dla tego samego przedsięwzięcia wykonywana jest ona jednokrotnie.

Dalszy etap procesu inwestycyjnego przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko lub przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 jest możliwy wyłącznie po uzyskaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jest ona wiążąca dla wydania decyzji o pozwoleniu na budowę obiektu budowlanego, decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego oraz decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych, wydawanych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się także do wniosku o wydanie:

- decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót zmieniających stosunki wodne, na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych – na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- decyzji o pozwoleniu wodnoprawnym na wykonanie urządzeń wodnych – na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne,
- innych decyzji wymienionych w art. 46 ustawy POŚ.

Wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje także przed dokonaniem zgłoszenia budowy lub wykonywania robót budowlanych oraz zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części – na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

Przedsięwzięcia wymagające oceny oddziaływania na środowisko

Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko wymagane jest w odniesieniu do dwóch kategorii przedsięwzięć:

- przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, podzielonych na grupy:
 - przedsięwzięcia z tzw. grupy I, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1 ustawy POŚ, wymagające obligatoryjnie sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko,
 - przedsięwzięcia z tzw. grupy II, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 2 ustawy POŚ, dla których obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko stwierdza w drodze postanowienia organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- przedsięwzięć z tzw. grupy III mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 (art. 51 ust. 1 pkt 3 ustawy), dla których obowiązek sporządzenia raportu stwierdza w drodze postanowienia organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Listę rodzajów przedsięwzięć z grupy I i II oraz kryteria kwalifikacji przedsięwzięć z grupy II określa rozporządzenie Rady Ministrów (DzU z 2004 r. Nr 257, poz. 2798; DzU z 2005 r. Nr 92, poz. 769).

Ustawa nie przewiduje określenia listy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, wyznaczony w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Przez przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 należy rozumieć przedsięwzięcie, które może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a przy tym nie jest bezpośrednio związane z ochroną danego obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony i nie należy

do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko określonych na podstawie art. 51 ust. 1, pkt 1 i 2 ustawy POŚ.

Procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w postępowaniu zmierzającym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

Organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia według art. 46a ust. 7 ustawy POŚ jest:

- wojewoda – w przypadku przedsięwzięć z grupy I, będących przedsięwzięciami liniowymi, sztucznymi zbiornikami wodnymi, przedsięwzięciami realizowanymi na terenach zamkniętych i obszarach morskich oraz przy zmianie lasu niestanowiącego własności Skarbu Państwa na użytek rolny,
- starosta – w przypadku scalania, wymiany lub podziału gruntów, a dyrektor regionalny Dyrekcji Lasów Państwowych – w przypadku zmiany lasu stanowiącego własność Skarbu Państwa na użytek rolny,
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta – w przypadku pozostałych przedsięwzięć.

Postępowanie o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach rozpoczyna kompetentny do realizacji przedsięwzięcia organ administracyjny po złożeniu wniosku przez inwestora.

Zgodnie z ustawą POŚ do wniosku należy dołączyć:

- poświadczoną przez starostę kopię mapy ewidencyjnej z zaznaczonym terenem inwestycji i obszarem przewidywanego oddziaływania na środowisko,
- dla przedsięwzięć, dla których decyzję wydaje wojewoda – wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony,
- raport o oddziaływaniu na środowisko – dla przedsięwzięć z grupy I, dla których raport jest zawsze wymagany,
- informację o planowanym przedsięwzięciu w przypadku przedsięwzięć, dla których raport o oddziaływaniu na środowisko może być wykonany (przedsięwzięcia z grupy II i III); wymagany zakres informacji określa art. 49 ust. 3 ustawy POŚ i stanowi podstawę stwierdzenia przez organ obowiązku sporządzenia raportu oraz sformułowania jego zakresu.

Dalsza procedura postępowania w przypadku przedsięwzięć, dla których raport o oddziaływaniu na środowisko jest zawsze wymagany, jest następująca:

- poddanie wniosku wraz z raportem procedurze udziału społeczeństwa oraz opinii organu uzgadniającego,
- rozpatrzenie uwag i wniosków społeczeństwa,
- uzgodnienie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z organem uzgadniającym,
- podanie decyzji wraz z uzasadnieniem do publicznej wiadomości.

Dla przedsięwzięć z tej grupy inwestor może wystąpić dobrowolnie do organu o ustalenie zakresu raportu, dołączając informację o planowanym przedsięwzięciu. Wówczas organ poddaje wniosek wraz z informacjami opinii organu uzgadniającego, rozpatruje opinie i ustala na ich podstawie zakres raportu. Inwestor wykonuje raport i dołącza do wniosku.

W przypadku przedsięwzięć, dla których raport o oddziaływaniu na środowisko może być wymagany (przedsięwzięcia z grupy II i III), postępowanie składa się z następujących etapów:

- poddanie wniosku wraz z informacjami opinii organu uzgadniającego,
- rozpatrzenie opinii, ustalenie wymogu wykonania raportu i określenie jego zakresu,
- wykonanie raportu i dołączenie go do wniosku,
- poddanie raportu procedurze udziału społeczeństwa, rozpatrzenie uwag i wniosków,
- uzgodnienie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z organem uzgadniającym,
- podanie decyzji wraz z uzasadnieniem do publicznej wiadomości.

Organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdza obowiązek sporządzenia raportu i określa jego zakres po zasięgnięciu opinii:

- wojewody i wojewódzkiego inspektora sanitarnego w odniesieniu do przedsięwzięć z grupy I, jeśli inwestor wystąpił z wnioskiem,
- starosty i powiatowego inspektora sanitarnego dla przedsięwzięć z grupy II,
- wojewody dla przedsięwzięć z grupy III.

Dane dotyczące postanowienia organ umieszcza w publicznie dostępnym wykazie. Na postanowienie w sprawie kwalifikacji przedsięwzięcia do wykonania raportu można złożyć zażalenie (art. 51 ust. 5 ustawy POŚ).

Ustalenie zakresu raportu dotyczy sformułowania zakresu informacji wymaganych w raporcie, uwarunkowanych lokalizacją i stopniem oddziaływania na środowisko. Nie można zrezygnować z większości wymagań zawartych w ustawie POŚ (art. 52 ust. 11a).

Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wykonywany jest na zlecenie inwestora przez interdyscyplinarny zespół specjalistów. Uwzględnia się w nim oddziaływania przedsięwzięcia na etapach jego realizacji, eksploatacji oraz likwidacji.

W dalszym etapie procedura decyzyjna wymaga udziału społeczeństwa (art. 53 ustawy POŚ). Składa się ona, zgodnie z art. 32 ustawy POŚ, z następujących kroków postępowania:

- organ administracyjny w sposób zwyczajowy podaje do publicznej wiadomości informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o wniosku

o wydanie decyzji oraz o możliwości składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie miejsce i termin ich składania,

- może przeprowadzić rozprawę administracyjną otwartą dla społeczeństwa,
- rozpatruje zgłoszone uwagi i wnioski.

Ustawa POŚ obok stron (wnioskodawcy i najbliższych sąsiadów) oraz organizacji ekologicznych uczestniczących na prawach strony umożliwia każdemu aktywne uczestniczenie w postępowaniu, niezależnie od tego, czy ma interes prawny lub faktyczny ze sprawą.

Uwagi i wnioski złożone w trakcie procedury udziału społeczeństwa są następnie przez organ rozpatrzone, a sposób ich uwzględnienia opisany w dokumencie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy POŚ, organ administracyjny przygotowuje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach po stwierdzeniu zgodności lokalizacji przedsięwzięcia z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony. Brak jest natomiast nakazu sprawdzania zgodności decyzji środowiskowej z decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaje się po uzgodnieniu z organami wymienionymi w art. 48 i 57 ustawy POŚ. Podstawą do uzgodnienia jest dokumentacja dotycząca przedsięwzięcia dołączona do wniosku (art. 49 ust. 3 ustawy POŚ). W uzgodnieniu decyzji odpowiednie organy wskazują warunki realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia w aspekcie ochrony środowiska i ochrony zdrowia, które organ wydający decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach uwzględnia. Powyższe uzgodnienia oraz wyniki udziału społeczeństwa w procedurze organ wydający decyzję określa w jej treści.

W decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ określa (art. 56 ust. 2 ustawy POŚ):

- rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia,
- warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich,
- wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne dla uwzględnienia w projekcie budowlanym,
- wymogi w zakresie przeciwdziałania skutkom awarii przemysłowych, w odniesieniu do przedsięwzięć zaliczanych do zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnych awarii,
- wymogi w zakresie ograniczenia transgranicznego oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć, dla których przeprowadzono postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko,

- stwierdzenia konieczności utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania (w przypadkach, o których mowa w art. 135 ust. 1 ustawy POŚ).

Decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, zgodnie z art. 56 ust. 4 ustawy POŚ, można na wnioskodawcę nałożyć obowiązki:

- dotyczące zapobiegania, ograniczenia oraz monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a także wykonania kompensacji przyrodniczej,
- przedstawienia analizy porealizacyjnej, określając zakres oraz termin jej przedstawienia.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wymaga zawsze uzasadnienia (art. 56 ust. 7 ustawy POŚ). Uzasadnienie decyzji, niezależnie od wymagań wynikających z przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno zawierać informacje o sposobie wykorzystania uwag i wniosków zgłoszonych w związku z udziałem społeczeństwa oraz informacje dotyczące konieczności wykonania analizy porealizacyjnej.

Informację o wydaniu postanowienia dotyczącego decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ administracji umieszcza w publicznie dostępnym wykazie danych.

Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach inwestor dołącza do wniosku o wydanie decyzji, o których mowa w art. 46 ust. 4 pkt 2–9 ustawy POŚ. Wniosek ten powinien być złożony nie później niż przed upływem dwóch lat. Termin ten może ulec wydłużeniu o dwa lata, jeżeli realizacja planowanego przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko przebiega etapowo oraz nie zmieniły się warunki określone w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (art. 46, ust. 4b i 4c ustawy POŚ).

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organ wydający decyzję, o której mowa w art. 46 ust. 4, pkt 2–9 (np. pozwolenie na budowę). Wskazuje to, że organ wydający decyzje wymienione w powyższym artykule musi sprawdzić zgodność rozwiązań projektowych z treścią decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Postępowanie zmierzające do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dotyczącej obszaru Natura 2000 – działy wybrane

Gdy planowane przedsięwzięcie może negatywnie oddziaływać na stan obszaru Natura 2000, to przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację podlega postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

Na etapie przygotowania procesu inwestycyjnego przede wszystkim należy zidentyfikować, czy planowane przedsięwzięcie położone jest w obszarze Natura 2000, czy w jego sąsiedztwie. Do rozpoznania i kwalifikacji przedsięwzięcia do raportu OOS służą kryteria:

- związek funkcjonalny przedsięwzięcia z obszarem Natura 2000,
- stan obszaru Natura 2000 sprzyjający ochronie gatunków lub siedlisk,
- wewnętrzna spójność obszaru Natura 2000,
- wkład obszaru do ekologicznej spójności obszaru Natura 2000.

Podstawowym źródłem informacji o stanie środowiska obszaru Natura 2000 są standardowe formularze danych (www.mos.gov.pl), informacje uzyskane u odpowiednich konserwatorów przyrody oraz literatura przedmiotu.

Dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko jest ograniczony do określenia oddziaływania przedsięwzięcia w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (art. 51 ust 2a ustawy POŚ). Potrzebę wykonania raportu OOS i jego zakres ustala organ wydający decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach.

Jeśli wyniki w raporcie OOS wskazują na brak znaczących oddziaływań przedsięwzięcia na środowisko obszaru Natura 2000 lub przedsięwzięcie to jest konieczne do zarządzania nim – decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może być wydana.

W przypadku stwierdzenia występowania znaczących skutków przedsięwzięcia na środowisko należy w raporcie OOS zaproponować środki łagodzące, wykluczające lub maksymalnie minimalizujące skutki na obszar Natura 2000 i ocenić ich skutki środowiskowe. Jeśli zostaną one po uzgodnieniach uznane przez organ administracji za wystarczające, to decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia może być przez ten organ wydana.

Jeżeli środki łagodzące nie są wystarczające, to w raporcie należy wskazać rozwiązania alternatywne dla przedsięwzięcia i dokonać dla nich oceny wpływu na środowisko. Jeśli jeden z wariantów nie wpływa znacząco na obszar Natura 2000, to dla przedsięwzięcia w tym wariantcie organ administracji po uzgodnieniach może wydać decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na jego realizację.

Jeśli proponowane warianty alternatywne przedsięwzięcia wpływają znacząco na środowisko, to kolejnym krokiem w raporcie jest analiza przesłanek interesu publicznego uzasadniająca realizację planowanego przedsięwzięcia. Jeśli takie przyczyny występują, to należy w raporcie zaproponować środki kompensujące, takie jak: odtwarzanie siedlisk, tworzenie nowych, polepszenie wartości innych siedlisk, ochrona pozostałych. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może być wówczas wydana pod warunkiem wykonania kompensacji, mimo znaczącego oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Komisja Europejska musi zostać o tym poinformowana. Jeśli takich przyczyn nie ma, to decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia nie może być wydana.

Ocena oddziaływania na środowisko przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszu Spójności

Beneficjenci Funduszu Spójności przy prowadzeniu postępowania w zakresie oceny oddziaływania na środowisko dla projektów współfinansowanych z tego funduszu muszą spełnić wymagania omawianych aktów prawa krajowego oraz regulacje prawa wspólnotowego (dyrektywy OOŚ – dyrektywa Rady Nr 815//337/EWG i Nr 97/11/WE, dyrektywy siedliskowej – dyrektywa Rady Nr 92/43/EWG, dyrektywy ptasiej – dyrektywa Rady Nr 79/409/EWG). Komisja Europejska analizując wnioski o dofinansowanie z Funduszu Spójności ocenia w szczególności:

1. Czy została przeprowadzona procedura kwalifikacji przedsięwzięcia do sporządzenia raportu OOŚ przez odpowiednie organy.
2. Czy treść raportu OOŚ odpowiada wymogom określonym w art. 5(3) dyrektywy OOŚ.
3. Czy planowane przedsięwzięcie zostało skonsultowane z właściwymi organami ochrony środowiska – art. 6(1) dyrektywy OOŚ.
4. Czy konsultacje ze społeczeństwem zostały przeprowadzone zgodnie z art. 6(2)–6(6) dyrektywy OOŚ.
5. Czy przeprowadzono postępowanie OOŚ w kontekście transgranicznym, o ile było ono wymagane – art. 7 dyrektywy OOŚ.
6. Wskazanie przez organ wydający decyzję w sprawie przedsięwzięcia, w jaki sposób uwagi i informacje, o których mowa w pkt. 3 i 4 zgromadzone w toku postępowania zostały uwzględnione przy wydawaniu tej decyzji – art. 8 i 9 dyrektywy OOŚ.
7. Wskazanie, czy przedsięwzięcie może oddziaływać znacząco na gatunki i siedliska chronione w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 i czy w związku z możliwością znaczącego oddziaływania zostało przeprowadzone stosowne postępowanie zgodnie z art. 6(3) dyrektywy siedliskowej.

Szczegółowe wytyczne w tym zakresie opracowało Ministerstwo Gospodarki i Pracy – Instytucja Zarządzająca Funduszem Spójności w sierpniu 2005 r. (Problemy Ocen Środowiskowych Nr 3(30), 2005, 59–77).

5. Przeglądy ekologiczne i analizy porealizacyjne

Postępowanie w sprawie OOŚ przedsięwzięć przeprowadza się na etapie przygotowania procesu inwestycyjnego. Dla etapu eksploatacji obiektu narzędziem identyfikacji skutków środowiskowych są m.in. „przeglądy ekologiczne” i „analizy porealizacyjne”.

W razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko organ ochrony środowiska może w drodze decyzji zobowiązać podmiot korzystający ze środowiska do sporządzenia i przed-

łożenia przeglądu ekologicznego (art. 237 POŚ). Zakres przeglądu określany jest przez organ administracji prowadzący postępowanie (art. 238–242 POŚ). Na podstawie wniosków przeglądu nakłada się na podmiot obowiązki ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko lub przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

Organ administracji w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach może dla przedsięwzięć, dla których sporządza się raport o oddziaływaniu na środowisko, nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedłożenia analizy porealizacyjnej, określając zakres oraz termin jej przedłożenia. W analizie porealizacyjnej dokonuje się porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i w odpowiednich decyzjach procesu inwestycyjnego a rzeczywistym oddziaływaniem przedsięwzięcia na środowisko i działaniami podjętymi w celu jego ograniczenia. Uzyskane informacje spełniają funkcję weryfikacyjną i decyzyjną.

Analiza porealizacyjna jest sposobem łagodzenia negatywnych skutków, których wystąpienie i ich wielkość nie zostały na wcześniejszym etapie przewidziane. Wynika to z niemożliwości do uniknięcia niepewności prognozowania lub złożonych uwarunkowań spowodowanych trudnym do przewidzenia rozwojem społeczno-gospodarczym i technologicznym. Niekorzystne wyniki analizy porealizacyjnej wymuszają wdrożenie dodatkowych środków i działań ograniczających nieprzewidziane skutki.

Przeгляд ekologiczny i ocena porealizacyjna łącznie z ocenami oddziaływania na środowisko tworzą system nakazujący uwzględnianie aspektów środowiskowych i optymalizację korzystania ze środowiska w całym cyklu procesu inwestycji, od planowania do eksploatacji, a następnie bezpiecznej dla środowiska likwidacji. Narzędziem ochrony środowiska na etapie funkcjonowania instalacji (urządzeń technicznych i obiektów budowlanych), których eksploatacja może spowodować emisje zanieczyszczeń, są pozwolenia zintegrowane.

6. Podsumowanie

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko jest wielopoziomowe i wielokryteriove. Jego istotą jest stopniowe dochodzenie do celu. Podejmowane są cząstkowe decyzje, które są elementem składowym następnych. Każda z nich uwarunkowana jest wieloma czynnikami. Doskonalenie tego systemu powinno zmierzać do interakcji w układzie pionowym.

Uczestnikami postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko są inwestorzy, władze rządowe i samorządowe, zespół planistyczny lub projektowy, wykonawcy prognoz lub raportów OOS, organy właściwe w sprawie ochrony środowiska oraz społeczeństwo. System ocen oddziaływania na środowisko wiąże ich wszystkich. Największa odpowiedzialność i najwięcej obowiązków spoczywa na

organach administracji. Wymagana jest interakcja wszystkich zainteresowanych uczestników postępowania.

Literatura

1. Bar M., Jendrośka J. 2006: Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach i inne wymagania prawne ochrony środowiska w procesie inwestycyjnym. Praktyczny poradnik prawny. Centrum Prawa Ekologicznego, Wrocław.
2. Behnke M. 2006: Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach – problemy praktyki oczami administracji publicznej. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 3(34); 35–38.
3. Ebert M. 2006: Realizacja inwestycji na obszarach Natura 2000. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 2(33); 51–54.
4. Florkiewicz E. 2006: Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jako instrument realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 2(33); 3–6.
5. Florkiewicz E. 2006: Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach w procesie inwestycyjnym – dotychczasowe doświadczenia. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 1(32); 17–23.
6. Jendrośka J., Bar M. 2006: Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia – problemy praktyczne. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 1 (32); 9–16.
7. Kassenberg A., Wójcik B. 2005: Wykorzystanie funduszy UE na rzecz wspierania zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na szczeblu lokalnym. Poradnik dla organizacji pozarządowych i lokalnych samorządów terytorialnych. Instytut na rzecz Ekorozwoju. www.wwf.pl/informacje/publikacje/fundusze-ue poradnik.pdf
8. Kawałczewska J. 2006: Poradnik ochrony środowiska dla małych i średnich przedsiębiorstw. Biblioteka „Problemy Ocen Środowiskowych”. Ekokonsult, Gdańsk.
9. Komisja Europejska – DG Środowisko, 2001: Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów artykułu 6(3) i (4) dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG. Oxford Brookes University. www.wwf.pl/informacje/publikacje/inne/procedura-artykułu.pdf
10. Malik K. 2004: Efektywność zrównoważonego i trwałego rozwoju w wymiarze lokalnym i regionalnym. Wyd. Instytut Śląski, Opole.
11. Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Instytucja Zarządzająca Funduszem Spójności, 2005: Wytyczne odnośnie postępowania w zakresie oceny oddziaływania

na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszu Spójności. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 3(30); 59–77.

12. Okraśniński K. 2006: Analiza dokumentów ocen środowiskowych, w szczególności raportów oddziaływania na środowisko oraz prognoz oddziaływania na środowisko. Pracownia na rzecz Wszystkich Istot. Wałbrzyski Oddział. www.iucn-ce.org/mp/pl/
13. Trevad A., Faar J.A., Jendrośka J., Szwed D. 2002: Udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Ministerstwo Środowiska, www.mos.gov.pl/aarhus
14. Urban S. 2006: Opinie Komisji Europejskiej w sprawie planów i przedsięwzięć negatywnie oddziałujących na obszary Natura 2000. *Problemy Ocen Środowiskowych*. Nr 1(32); 24–32.